

Czytać jak historyk

Dorota Wiśniewska

Scenariusz lekcji

Wprowadzenie

1. Zadaj uczniom pytania: Gdzie szukalibyście informacji, gdybyście chcieli odtworzyć drzewo genealogiczne swojej rodziny?
2. Przedstaw uczniom temat i cele lekcji.

Rozwinięcie

1. Rozdaj materiały źródłowe i karty pracy *Czytać jak historyk*, pobrane z platformy [Hi-story lessons](https://www.hi-storylessons.eu) (w przypadku zajęć online udostępnij pliki). Uczniowie indywidualnie, w ciszy, wykonują ćwiczenie 1. Poproś uczestników, żeby nie wczytywali się w treść źródła A, ale jedynie ewentualnie zeskanowali je wzrokiem i zapoznali się z podpisem pod tekstem. Wybrane osoby przedstawiają swoje odpowiedzi. Zadaj pytania: Co jeszcze by Was interesowało? Jak Waszym zdaniem możemy stwierdzić, czy rzeczywiście mamy do czynienia z książką z lat pięćdziesiątych? Gdzie można sprawdzić, czy taka książka faktycznie wtedy została wydana?
2. Wskaż kilku uczniów, którzy przeczytają zdania lub równoważniki zdań streszczające poszczególne akapity źródła A. Jeżeli uczniowie budują długie zdania, zapytaj inne osoby w klasie, czy mają pomysł, w jaki sposób można je skrócić.
3. Uczniowie zapoznają się ze źródłem B i wykonują ćwiczenie 3. Podziel klasę na dwie grupy – zadaniem każdej jest znalezienie dwóch różnic do każdego punktu. Gdyby uczniowie mieli problem z identyfikacją rozbieżności w sposobie prowadzenia narracji, zwróć ich uwagę na język i styl tekstów oraz obiektywizm lub jego brak. Poproś jedną osobę z każdej grupy o przeczytanie odpowiedzi na głos.

4. Na podstawie materiałów zawartych w źródle C klasa próbuje wspólnie ustalić, które wydarzenie związane z genezą II wojny światowej Maria Turlejska pominęła w źródle A. W razie potrzeby zadaj pytania pomocnicze: Jaki jest związek między spotkaniem ukazanym na fotografii a mapą przedstawioną poniżej? Czy ustalenia zilustrowane na mapie były podane do publicznej wiadomości?
5. Uczniowie wykonują polecenia 5 i 6 w parach, a następnie odwracają się do kolegów z sąsiedniej ławki, aby wspólnie sprawdzić odpowiedzi. Wybrani przedstawiciele 4-osobowych grup prezentują wyniki. Na zajęciach internetowych należy wydzielić pokoje dla każdej pary, a następnie dla 4-osobowych grup.
6. Poproś o uzupełnienie ćwiczenia 7, po czym przeprowadź głosowanie. Zapytaj uczniów, którą z wymienionych na liście pozycji wybraliby jako pierwszą. Wymieniasz litery przypisane każdej pozycji, a uczniowie głosują, podnosząc rękę. Zapisz wyniki na tablicy.
7. Przeprowadź burzę mózgów. Zapytaj uczniów, jakie mają skojarzenia z „wiarygodnym źródłem informacji”. Uczniowie zapisują skojarzenia na małych karteczkach i podchodzą do tablicy, żeby je przykleić. W wersji internetowej robią to np. w Jamboard. Uczniowie uzupełniają swoje wybory na karcie pracy (ćwiczenie 8). Podsumujcie burzę mózgów, wskażcie na najważniejsze cechy rzetelnego, wiarygodnego źródła. Warto zwrócić uwagę na rolę autorytetów i specjalistów (Czy powinniśmy im wierzyć bardziej niż innym? Dlaczego?) oraz subiektywizm w narracji (Jaki wpływ na dobór treści i przekaz mają doświadczenia i poglądy autora?).
8. Poproś uczniów o wykonanie drugiej części ćwiczenia 8 i omów z nimi możliwe odpowiedzi.

Podsumowanie

Zakończ dyskusję: Dlaczego historycy zwracają uwagę na to, kto stworzył dokument i w jakich okolicznościach? Dlaczego zadają sobie pytania na temat intencji autora/jego zleceniodawcy oraz próbują ustalić potencjalnych odbiorców? Dlaczego tak ważne jest dla nich sprawdzanie informacji o danym wydarzeniu w różnych źródłach? Jakie mogą być zalety myślenia historycznego w sytuacjach codziennych, niezwiązanych z profesjonalnym badaniem przeszłości?

Słowa kluczowe

warsztat historyka, myślenie historyczne, wiarygodność źródła, analiza źródeł, szukanie informacji, II wojna światowa, polityka historyczna Rosji